

Епископ крушевачки Давид Перович (Белград)

ЧОВЕК БИЋЕ ИГРЕ (*Homo ludens*)

(Омаж Гадамеру)

I

Abstract. Пракса нас непрестано обавештава о томе како човек не може ништа да уради а да у све не унесе свој ерос и етос игре. Зато је све толико важно. Зато је све толико непредвидиво. Догађаји прожети еросом игре саму игру подижу на степен догађаја живота и смрти. У животу се дакле живи на начин игре чија цена је живот, или смрт. Зато је јуродиво дете једно живо, и животом управљано дете, које игра за живот, а одметнуто од игре дете-клоун, најјциничнији је убица, који игра за смрт.

1

Појам *креативне-игре* држи примат у естетици. Ипак, без гена и вере као *креативног-игралишта*, естетика сама била би декорација, или молерај. Зато је *креативна-игра* изворно генетски и верски појам; *ктизо-ген* је *архетип-штат* игре, *катедра* игре, *инсајдер* који верификује њену изворну *сему*.

2

Креативна-игра није понашање, зато што је понашање намештање играча у пукој игри. Узалуд то што намештање или лажирање доноси профит, славу овога света, све врсте задовољства, слободу бежања од одговорности, гажење речи да си се одрекао Сатане да би се сјединио са Христом. Бит *креативне-игре* као *уметничког дела* јесте *битка*, *поприште*, *батлфилд*.

3

Играње и *игра* имају своју везу са *Првим играчем* и *Протосом игре*. Зато јуродиви Христа ради има држање озбиљног играча; он игра на живот и смрт; његова игра је света. Из *записка* игре са светом *озбиљношћу* треба да процвета његова личност. Он је дата унета у игру до степена *поистовећености* са *Протосом игре*. Он у игри не зна више

шта зна, јер у њу није ни улазио да би је квариио; чак не ни да би је освестио, већ да би је искусио. Зато играч постиже сврху: преображај игре и играча; када се сушто више не може описивати, ни провлачити кроз појмовне анализе, него само одиграти, као код светога Франческа, или отплесати, као код несветога Шарла Чаплина, или од-тег-ати, као код Китона, Татија; слободно, раздрагано и режирано, без стида пред *Протосом игре*.

4

Игра се не завршава, него се стално обнавља у понављању. Било да је саборно, било камершпилно или експресионистички, сушто играње-плесање је централно, кардијално: аскетско – феромонално – еросно – манијакално – догађајно – медијално, колевкасто.

5

Сви покрети твари траже да се слију у литургијску симфонију; све слике твари стреме да постану иконе; све игре твари теже да постану свети култни догађаји. У Христу све и бива тако; и у синовима светлости када се они појаве. Ту сви људи-играчи добијају највише – онтолошку озбиљност и христолошки дигнитет: прелаз преко границе између неверовања и веровања, претварања и догађања, историје и есхатона.

6

Начин човекове игре близак је логосу кретања природе. Ако је његова игра природни ток и у складу са природом, његови покрети, пируете, салта и тременси биће логосни, богослужбени и богопричесни, а не они тероморфни, и са кобним исходом.

7

Естетски визирано такмичење има карактер игре, али логосолошки и сотириолошки узето, залог је сама Божија благодат. Такмичарска игра није *играње-једино-за-себе*, него *суигра-једино-са-другим*, и опет, *суигра-једино-у-славу-Божију*.

8

Игра је скопчана са ризиком; играч може да потцени своје могућности када у игри живота не употреби све што је могао дати; или да их прецени, не одмеривши снагу потребну да би издржао до краја игре дајући се сав. Ми играмо само са реалним могућностима. Успешан крај игре зависи од тога да ли играмо по начелу више слободе, гномичке воље или ниже слободе. Виша слобода игре је слобода одлучивања да ћемо играти са суиграчима, нижа слобода игре је солирање, с одсуством осећаја да су нам они потребни, и гномичка игра, која је

заигравање: сујетно и неозбиљно селектовање и извољевање. Играч којим игра није овладала и коме није постала његово стање, никад није ни заиграо, никада неће ни заиграти.

9

Духу игре веран је онај који, иако неутледан, хоће и сме да заигра, а не онај који се, иако је мајстор, заиграва, па пошто преигра, напусти игру пре њенога краја; но ипак зато што се урушио.

10

За игру је неопходно место игре, ограничен и освештан простор. Ко игра највећу и репрезентативну игру потребује космички, мундијалистички простор. Ту играти значи бити; бити по благоизвољењу. Кроз обликовање игре обликује се сам играч и сви око њега, јер до њих свакако стиже његова благотворна порука о озбиљности игре.

11

Суштина игре је приказивање, а начин самоприказивање. Тако је и са целокупном природом. Наш нови или био-технолошки век биће, више него икада досад, век самоприказивања свих врста природа, и то у спречи са игром. У томе ће се тражити и задатак и сврха игре, научне, уметничке, гео-политичке.

12

Дечје игре су *игре-за-себе, игре-стања*. И спортске игре су као дечје, док дух рекламе и маркетинга прети да их преиначи у биолошку и хемијску индустрију са информатиком као игром. Зато се и богословље бори за дигнитет игре, и то еклисијално-литургијски дигнитет. Оно подсећа да игра нису само играчи, партиципанти и актери који се утапају у игру за приказивање, макар она била и култна, него да сви они заједно, играчи, партиципанти и актери приказују неку смисаону целину, један медијални догађај причестија.

13

Књижевна и позоришна, филмска и радио-телевизијска игра остаје игра, и структурисана тако да буде затворени свет. Па ипак, свака игра побројаних уметности отворена је према страни посматрача: књижевна умно-имагинативној, позоришна тродимензионалној, филмска визуелној, радио-телевизијска аудио-визуелној и сателитској. А опет, све су оне у могућности да нас пребацују преко своје рампе и да овладавају нама као партиципантима. И тек у нама, били ми посматрачи или учесници, игре се уздижу до њиховог идеалитета. Примера упечатљивих игара је на претек: житејских – оца Јустина, епископа Ни-

колаја и Патријарха кир-Павла, историјских – Шарла Дила, дечијих – Невене Витошевић, филмских – Чаплина, Китона и Татија, Бресона и Џима Керија, телевизијских – Божидача Калезића, спортских – Харлем Глобтротерса, уметничких – плесача на леду, у води и ваздуху... Они посматрача доводе на место играча, и у њима, а не више у играчи-ма, игра се игра; разлика између играча и посматрача се укида; играч постаје васпитач а посматрач васпитаник.

14

Литургија је хроно-топо-есхатолошка игра са Евхаристијом као својим централним сабиралиштем. Свака од присутник званица на Вечери добија улогу благодатног сина Божијег, атлете који је трчао да добије трку преображаја и васкрсења. Она је богоугодни *ергон*.

15

Играч је у сталној опасности од преоблачења. Да свој идентитет замени туђим ауторитетом, и тако изгуби континуитет са личним *селфом*. Да уместо личног преображаја не прибегне претварању и издавању за неког другог и нешто друго у игри. Да се одрекне историјског идентитета и одговорности бежањем у виртуалије. Од те опасности ниједан креативни играч -- играч стваралац, није довољно заштићен. Нико сем причесника или *хомо евхаристијатикуса*. Док у својој игри није више био он него оно што игра, у Евхаристији он више не игра, него јесте; и тек ће се открити оно шта ће он у есхатолошкој игри бити.

16

Радост спознаје у уметности, и у животу, за нас је увек добродошла; у првом случају имамо предигру за живот, у другом случају имамо храброст да се упустимо у стварање. А то је већ преображај у истинско. За садржину искуства свеједно је да ли се трагична или комична сцена одвија на позорници или у животу. Ми само знамо да од тога момента почиње да се дешава наше покајање.

17

Уметничко дело, односно игра, среће се у приказивању и извођењу исто онако како и божанско у култу, тачније, у Евхаристији. Извођење је део игре, која је, видели смо, догађај *ступања-у-постојање*, догађај *бити-ту*, догађај *бити-изван-себе*.

18

Ако је интерпретација дела или сценске радње накнадно стварање самога тога дела и тога играка, онда дело или играказ морају бити приказани са истим оним смислом који је у њима запретан. Уколико нисмо

испоштовали овај канон, ми смо подражавањем подражавања *троструко одступили од истине*. И опет, ако суштинска вредност историјских дела и играказа није у њиховој монументалности него у њиховој функционалности истоветној са сваком садашњицом, ето нам онда прецизног и адекватног ерминевтичког кључа за инкултурацију Јеванђеља у еру *врлог новог света*. Дакле, ми имамо кључ за темпоралну интерпретацију литургијског и богословског играказа с обзиром да реч проповеди или благе вести врши оно исто свеобухватно посредовање, што се сматра својством богослужења; позвање речи је иначе у томе да врши посредовање тавтохроничности (истовремености), што је срж (*бити-истовремено*, а не *у-размаку-некадашњег*) уметничког и литургијског дела.

19

Посредовање у уметности и светој Литургији схваћено као тотално има да нам каже да ни *усиа-за-себе* уметника-ствараоца дела и игре, ни *усиа-за-себе* приказивача дела и игре, нити пак *усиа-за-себе* посматрача дела и игре који прима дело и игру, нема у погледу суштости уметничког дела и игре своју изоловану самосвојност или аутономну смисаону одређеност, већ је све једно *сада и овде*, али захваљујући посматрачу и конзументу и причеснику.

20

Деловање игре на гледаоца у његовом животу најпре је судбинско до трагичног, а затим, пошто он сав припадне игри и постане њен вољни актер и коаутор, катарзично. Основни мотив који при том усмерава посматрача или гледаоца и причесника јесте смислотражитељство и изгарање за ослобођењем од страха, језе и грозе; страха и језе и грозе што прете нашем временско-просторно-есхатолошком сопству; увек, па и када се налазимо у статусу причесника.

21

Трагична игра продубљује наш *континуитет са самим собом*. А томе су претходили пролазак и боравак у стању кривнице, стрепње и зебње. Последице и одговорност наших игара-догађаја су оно са чим проводимо остатак живота што ће нам га режирати савест, а руинирати присутне страсти и надолazeћи греси (уп. Ханс Георг Гадамер, *Истина и метода – основи филозофске херменеутике*, Сарајево, 1978, 131-200).

22

Од брзине покрета до брзине мисли, од лакоће са којом се игра до тога да је игра плес... Из експлозије и импулса рађају се акције (Нинус Несторовић, Интервју са Емиром Кустурицом, *Живот је чудо*, Цариник, бр. 160, нов.-дец., 2006, 30).

Тома (Аквински) је увек имао на уму могућност чистог и незаинтересованог ужитка, који се управо идентификовао са угодношћу као последицом доживљавања лепоте ствари. Незаинтересовани ужитак значи ужитак који је циљ самоме себи и који се не уједињује са задовољавањем анималних потреба нити са другим утилитарним заокупљеностима. Већ у ембриона наилазимо на сличан ужитак приликом делатности игре. Шта је игра? То је делатност која нема другог циља осим потпуног самоиспуњења, осим постизања психичког опуштања потребног биолошком ритму: Чиновни игре нису усмерени према нечему другоме, него се изводе ради самих себе (*Somma Theologiae*, I, 6 с.; I-II, 168, 2 с.), (Umberto Eco, *Il problema estetico in Tommaso d'Aljuino*, Milano 1970, 26-7. Такође, Умберто Еко, *Могућност естетичког ужитка*, у: Естетички проблем у Томе Аквинскога, Загреб, 2001, 26-7).

Апостол Павле бој био, трку завршио, веру сачувао. Бој бије, трку завршава и веру чува и Патријарх српски кир-Павле (2 Тим. 4, 7-8).

Када не трчимо залуду, не трудимо се залуду (Фил. 2, 15-17).

Ми трчимо окружени облаком светих сведока вере (Јевр. 12, 1-2).

Венац живота примају прокушани и љубљашчи током целе трке спасења (Јак. 1, 12).

Нада, радост или венац дични, до доласка Господњег стиче се у трци (1 Сол. 2, 19).

Тркач неопасан смирењем има Бога за противника (1 Пт. 5, 3-4).

Име победника трке за спасење не брише се из Књиге живота; Име његово не прећуткује се пред Оцем (Откр. 3, 5а).

Сваки учесник трке и игре спасења издржава све могуће; кроти тело да не би шаком млатио ветар (1 Кор. 9, 24-27).

Играч позван на награду, позван је на вечни живот (1 Тим. 6, 11-12).

Добра трка је само она у поковању истини (Гал. 5, 7).

Знак за почетак трке и све о њој проверава се Откривењем (Гал. 2, 2).

Вежбање у побожности је у свему корисно; обећава и доноси оба живота, садашњи и будући (1 Тим. 4, 7-8).

Дохватићемо савршенство када нас захвати Христос; захватиће нас ако заборављамо оно за нама, ако се прежемо за оним што је пред нама (Фил. 3, 12-14).

По правилу трчао, по правилу овенчан био (2 Тим. 2, 5).

Трчимо да добијемо па ћемо добити (1 Кор. 9, 24-27).

(Апостол Павле у Грчкој (Дан. 16, 1-20, 6), Атина 2004, на грчком).

II

25

Бити играч не значи бити отпоран на метке; и опет, бити у игри не значи не моћи бити смртно погођен.

26

Подвижник вере који дволичи у подвигу, дуго ће живети; и то да би се открио онаквим какав он у стварности јесте, а не онаквим каквим он себе самога замишља да јесте.

Па и више од тога: да би се он самоме себи открио, еда не би мислио да је лично онакав каквим га други виде!

27

Трагикомедија са сетом, хумором и духовитошћу Шарла Чаплина свеобухватна је, и лековитога учинка: она преображава човека у уплаканог онто-играча, летача и певача; она има те моћи да се пројави као клоновска философија, еда би човек лакше заиграо, заплакао и сузама се облио.

28

Зналац си игре, чак и јуродив, али недовољно држиш растојање! – Знај да ћеш оболети од гомиле.

29

Ко је у предности тај намеће и диктира игру и песму целом народу свом, чак и у својој старости. Из кревета или из столице, свеједно; са отвореним, или затвореним очима, свеједно.

30

Невене Витошевић Ђеклић *Пуж Тирилко* вредан је колико и Егзиперијев *Мали Принц*, или Хејмс Метју Беријев *Петар Пан*.

Али, ту вест нема ко да *одигра* пред светом!

31

Срби увек сазивају своје изборне игре када обелодањују да су у *цара Тројана козје уши*, и да ће *цар обући своје ново, невидљиво рухо*.

32

Запети за Банију и Лику, Крајину, Далмацију и Славонију, јер је *зарез* не тако давно постао, и остао ороз и кама.

33

Само је Платону приличило да у свим играма игра као *плећаш* и *главаш*, и да ниједну не изгуби.

34

Фриц Ланг је искрено заиграо на карту домаћег (не)морала и успео да направи био-етички филм о демонологији аријевца (*Убица М*).

35

Када читаш *Дневнике оца Александра Шмемана* (1973-1983), схватиш да је последњи непријатељ и кушач твој, који те од Христа одваја – твоја виспрена, теолошка и књижевна реч! Да је она као обала реке са које гледаш у Христа на другој страни, и не можеш да учиниш последњи напор: да скочиш у воду и допливаш Му, да би заувек био са Њим.

36

Како је један Јеврејин, Мадлен Олбрајт, могао да се поигра речима: *Тачно је да смо побили пола милиона ирачке деце, али ми смо постигли национални циљ*, тако је могла да се поигра и са моралом: *Неморално је да Русија држи за себе толика богатства у односу на сав остали свет!*

Преостаје нам само то да умолимо неког супер-логичара да изврши експертизу над њеним умом, па да она буде јавно преношена из Београда, а да се прати све до Ирака, Авганистана данас, а све до Ирана и Русије сутра и прекосутра.

37

Вук длаку мења, ћуд никада: И трећа генерација богослова светог Сергија у Паризу (отац Н. О. у докторату) прежвакава теологуменон о *Другој Икономији*, о *Икономији Духа Светога*. И даска са многобожачким молерајем андрогина са крилима и без написа и ореола, чучи као божанска *Софија* устоличена на Жртвенику параклиса светог Николаја Мирликијског у школском храму светога Сергија. Зар игра ватром овде је игра спасењем?

38

У сваком подвигу има нешто од игре (јером. А. Јевтић).

39

Фудбал је подвиг пројаве личне слободе, где ти ствараш без интереса, а да теби самоме стваралачке могућности нису унапред познате. Ни сам не знаш како ћеш се пројавити, али знаш да хоћеш ... (јером. А. Јевтић).

40

Први **Блог**: *Зашто не бисмо да гласамо за наше насушне Радикале?! Радикална странка је свуда у свету неуспешна због нереалности своје опције. А она је таква да се са њом на самом почетку нешто завршава (онако како би требало), уместо да са њом нешто започиње (онако како се може). Будући да због свог максимализма (ми смо најбољи) радикали не стоје у истој равни са осталима, то они онда људе виде као своје противнике, а људи њих као своје истребитеље. Зато они не могу да се омасове и да наступе саборно (сматрају се изабранима), него опстају у мањини захваљујући своме вођи (који је харизматска личност). Он са својим политичким неистомишљеницима разговара преко нишана (непрестано прети и пушку држи откоченом). После сваке њихове кампање остаје наравоученије: екстремизам је песимизам; политички патник је неконтролисани ратник; лидер им је самац као насукани прамац! Тако, политички програм Радикалне странке не постоји у животу, него само у резимеима и закључцима важних књига. Примитивна у теорији, а вулгарна у пракси, политичка варијанта радикала су социјалисти, док су секташки и јеретички изданак социјалиста комунисти. Они себе сматрају јединоспасеним а своју Интернационалу јединоспасавајућом вером. Но сви знамо да се ту ради о квази-религији коју проповеда Антихрист, завршио би отац Александар Шмеман.*

41

Други **Блог**. *Зашто не бих да гласам за наше насушне демократе, или не дај Боже за наше либерале – за трећину батине коју они деле са радикалима и демократама?!*

42

Када је недостојни и несуђени српски краљ Слободан Милошевић слетео на Газиместан 1983. године да нам каже, и узлетео с њега, не рекавши нам, да би нам на августовској Конференцији СКРС ипак рекао: да комунисти немају чега да се стиде, знало се да ће тадашња Србинова мајка пресвиснути од туге као Рахиља, јер ће изгубити сву своју дотадашњу, и да ће губити сву своју будућу децу!!!

43

Дете које се материне дојке није науживало, оно као човек ни светитељства није довољно окусило, нити га се до краја слободно наноси(л)о.

44

Схватање да је образовање на нивоу идеја, уобичајена је грешка. Не! Оно је увек преношење искуства. Колико туге, и празнине и баналности

има у игри академије и фуснота. Људе не убеђује објашњење; људи се једноставно или запале или не запале (Дневници оца Александра Шмемана, 1973-1983, 19).

45

Ако не трчимо за Христом да бисмо Га запленили, стићи ће нас Антихрист и запленити нас. Такав је закон игре *све са Христом је све, без Њега све је са Антихристом.*

46

У породичној самртничкој игри депресивног са мрзовољнима, реч депресивног: *Убијте ме, не водите ме више тамо (на клинику), практично значи: Волите ме, или ћу се убити!*

47

Исповедаонице Римокатоличке Цркве су места где се свештеници и верници сусрећу у агонији. Приликом сваке исповести јавља се питање *битка или небитка; то јест, да ли ће исповедани верник бити, или неће бити уврштен у кандидата за пакао, или у кандидата за рај!*

48

Док православни теолози данас гасе хришћанску етику, агностици, синкретисти и безаконици из редова хришћанских конфесија је провоцирају. Како и не би кад је ђаво опет заиграо на прву и последњу карту по важности; на прву, карту гордости, и на последњу, карту неморалности.

49

Модерниста одлучио да изађе на корзо!
Накинђурио се формализмом, и на плочник крочио са визијом!

За време корзирања он ће бити гносеолошки оријентисан,
корачница му бити схоластички интонирана,
стално феноменологијом опседнут и механицизмом надахнут!

Пред онима који га буду срели он ће заступати софисту по интенцији,
док ће оне који му буду прилазили индоктринисати рационализмом!

У исходшту он ће наступити позитивистички,
док ће у целокупном свом философском наступу остати критичар!

Но само једно он неће моћи да предвиди:
да ће му док буде главом секао ваздух,

и док се под њим буде угибао плочник,
прићи циганка, и упитати га:
Чико, имаш ли један динар?!

А сви знамо како ће он реаговати!
Неће знати да се снађе, него ће само промрсити:
Ма, ајде бре, нашла си да од мене тражиш динар!

Тако ће циганка и философ-мало модерниста мало формалиста
потврдити чињеницу:
да мета-модерни мислиоц нема обичај
да непланирано и неиспланирано
било коме чини милостињу.

50

Нигде Срби и њихова деца нису толико духовити, отмени и господствени, као на пример у ТВ-емисији *Кефалица*; наравно, и у Цркви на светој Литургији, нарочито ако јој председавају Патријарх српски кир-Павле, митрополит пергамски Јован Зизјулас и епископ жички Хризостом Столић.

А пропо емисије, једном детету у њој, манекенка је неко ко кува ручак, носи кецељу и чисти кућу, а другом детету са Литургије хришћани су криви што гледају Христа како виси распет на Крсту, и неће да Га скину. Зато ће Га оно скинути кад порасте.

51

Када Господ у једном тренутку обустави своје харизме савршенима, које је Он некада са зачеља довео на прочеље, да би проверио да ли Га и без њих они воле, сада их Он поново са прочеља шаље на зачеље. Таква игра Њему је угодна.

52

Не играти се знатижељом, да се не бисмо обрели међу коцкарима. Што ти Бог не да, човек ти не може дати, колико год ти то тражио од човека. Ако ти он и дâ тражено, нећеш бити добитник него отимач; па још губитник онога што ти је Бог узео да би ти се урачунало у добитак.

53

Жене су измислиле и усавриле језик тепања. Оне увребају најмањи повод да се њиме обрете и стогодишњаку, јер и у њему виде дете, по могућству своје. И када им то пође за руком, опет сви заједно постају деца. А дечији језик је, да знамо, најбоља одбрана против рака, и најбољи лек за лечење рака, ако га икада будемо добили.

54

Око титула се преплиће најјачи страх. За то су криви њихови носиоци; што своју титулу нису претворили у службу; и то онолико пријемчиво, колико је свима пријемчива титула-служба тате и маме, брата и сестре, деде и бабе, унука и унуке, мужа и жене, сина и кћери, двојице побратима или двеју посестрима, најзад, двојице пријатеља.

55

Целомудрије је права природа човекова. Да би трајно остао у њему, и трајно се ослободио прљавштине греха, човек ће оставити сва своја имања и звања, и примити на себе све епитимије и схиме. Грех наноси непоправљиве последице, очишћење их уклања, а повратак изданоме Христу чини их непостојећим.

56

Све што се у животу одигра прљаво, у уметности се надомести и рашчисти савршено, док се у генима провери, овери и пројави. Дефектна новорођенчад Шиптара и КФОР-ових војника по свету најсвежији су пример за те тврдње.

57

Ма колико била генијална, неосаборњена личност ће остати гвоздено уоквирена, и вечно непробојна; један непроменљиви ја-па-јајац, ја-па-јадац и ја-па-вештац. Како проширити своје окорело срце, и откочити своју скврчену личност, данас нам говоре три света старца, Силуан Атонски, Софроније Есекски и Павле, Патријарх српски. Са лакоћом они говоре и сведоче о остварењу ипостасног начела. Један други колос, Јован Визјулас чини натчовечанске напоре да нам то опише и објасни. А само епископ новосадски и бачки Иринеј Буловић то чини практично, са лакоћом и на виртуозан начин. Архимандрит Данило Љуботина пак сведочи о страобалности самоће, и спасоносности заједнице и заједницења, чиме се, како примећујемо, ипак највише угађа Богу.

58

Уобичајено је да ако се код последњег и најмлађег представника једног правца и епохе осети и запази декаденција, да се она осети и запази и код оца Бориса Бобринског, последњег представника париске теолошке школе при Институту светога Сергија. Ако је неке његове претходнике срушило неразумно ревновање, њега је срушило лицемерство, а Оливијеа Клемана то, и још крипто-римокатолицизам.

59

Све што замисле добри теолози, то спутају животне околности; осим што то исто погоршају себични политичари који маргинализују све далековиде око себе.

60

Борба за голи опстанак и васељенску титулу завађа и обесиљује најсилније богословље (међуцрквена политика цариградске Патријаршије као Другог Рима и богословље њеног портпарола митрополита Јована Зизјуласа).

61

Да су претходни домаћини у Српском народу планирали децу, не би имали по *два и три пара деца* (из другог и трећег брака). Док им кастрирање није падало на памет. Проблем имати-немати начина за опстанак они су постављали овако: *Ко је дао уста, даће и кашику!*

62

У нашој Цркви, коначно и дубоко, води се демонска борба са Евхаристијом, и то не случајно. Без стављања Евхаристије у сами центар, Црква је **религијски феномен**, али не и Христова Црква, **стуб и темељ истине** (1. Тим. 3,15). Целокупна историја Цркве је обележена побожним покушајима да се смањи значај Евхаристије ... (*Дневник оца Александра Шмемана 1973 – 1983*, 2007, 475). У другом полувремену (Пост³-модернистички миленијум Хришћанства) своје борбе за Евхаристију, Црква односи победу. Један од њених протагониста јесте и протопрезвитер Александар Шмеман лично, просветитељ Америке и Канаде – просветитељ Евхаристијом и ранохришћанским етосом.

63

Монах који камчи утеху од других на рачун своје самоће у којој је живео било пре, било после свога пострига, и све до своје старости, губи венац мучеништва. Поготову ће то бити уочљивије у очима околине, ако је реч о старијем монаху; или о монаху изнемоглом од старости и болести. Са већом уочљивошћу и сами његов губитак биће већи.

64

Почетци спортске политике и примене начина селекције вежбача у златном веку хришћанства (у чијем креирању је поред Отаца: Василија Великога, Григорија Нисијскога и Јована Златоустога, учествовао и дидаскалос Климент Александријски) имали су за свој мото мисао: *Онима који живе по Логосу требало би да одобримо вежбање* (в. Митрополит Нафпактоса и Светог Власија Јеротеј Влахос, *Људско тијело, аскеза и спорт*, Тре-

биње, 2006, 85). Почетци комунистичког и капиталистичког начина креирања исте, спортске политике, одликовали су се методом уцене, претњи, тортура, хапшења, осуда, па и смакнућа спортиста. У међунремену је прошло 18 хришћанских векова. За све то време у самој политици спорта није се стигло до њеног изворног циља и назначења: до преображаја и освећења. Него се од политике врлиновања у спорту ишло према политици са укључивањем хулиганства и целокупнога криминала и греха овога света. Према томе и спорт је, као и све друго, *in statu vie*.

65

Нема те српске Светиње коју бар једна српска политичка странка у својим играма прљавих и ниских удараца није исмејала, поплувала или погазила; или, да то неће опет учинити, и да то неће увек чинити!

66

Гол у спорту намењен другоме може да постане и ауто-гол, и њиме да тим играча изгуби утакмицу; гол странке у политици може да буде смртоносан по народ, а ауто-гол лидера проблематичан за странку. Лидер, упркос гафу, увек може да промени страначки амблем, односно свој имиџ, док играч увек да изгуби.

67

Међу онима који се *играју са својом вечношћу, са којом се иначе није играти*, међу онима који фалсификују своје спасење, који фалширају у Доксологији Домостроја, који умиру гладни и жедни на Извору Хлеба, Пића и Лекова бесмртности – са чиме се није играти, најмногобројнији су они који, по речима светог Григорија Паламе: *теже странствовању по свету ради "очишћења од незнања", у смислу набирчења памети и постајања ученим код свих оних који би нам могли предати било какво знање, био то Скит, Персијанац или Египћанин*. Они немају појма *да такво незнање нимало не онемогућује боговиђење*.

Ако без испуњавања заповести нема очишћења од страсти, а у наставку, нити богопришествија, богообитавања и богојављења, *није ли онда несумњива заблуда ова додатна прича о све даљем очишћењу од незнања, "очишћењу" које у ствари доводи до нестанка правога знања?* – закључује светитељ (*Тријаде – Беседе у заштиту свештених тиховатеља* 2, 3, 11). Преостаје и нама само да закључимо да је право знање увек било, да јесте и да ће бити: богопознање! А право богопознање: богопричастије!

68

Ратничка игра са Голијатом има овај ток и заплет: *У сваком Голијату, макар имао атомску бомбу и невидљиве авионе и био сила*

над силама, живи страх од Давидове праћке. А тих праћки и тих Давида биће док је овог камења, док буду постојале Србија и Црна Гора. (М. Бећковић).

69

Ако нема вечнога непријатељства, има вечних жртава непријатељстава; и ако нема вечног савезништва, има узалудних жртава савеза. Нису ли жртве једне и друге врсте само пуке жртве непријатеља и савезника који мењају своје улоге, пријатеље и савезнике у ратничким играма које се играју за међусобну размену жртава? Да! И још да би се стицали пријатељи и савезници за одбрану од непријатеља који настају када се заједничке игре пријатеља претворе у међусобне зађевице и кржаве свађице?!

70

Уста пуна смеха и језик клицања (Пс. 126) ради исправке на добро и ради исцељења од страсти, у стању су да нам приреде само духовити духовници, заједно са лудима Христа ради; при том уз поштовање и свог, и нашег дара за игру, и то у повишеном стању над-реалног начина постојања њиховог и нашег. О томе читамо у Лавсаику, Отачницима, Митериконима, Духовном лугу и Евергетиносу, у Житијама светих, у Писмима Отаца...

71

Самоубиство не може бити ни одбрана ни самоодбрана од критике и самокритике, него игра ограничавања и самоограничења, и то тамо где се играју игре без граница, али за венце. Јер откако је игре, још ни једна није била одиграна бесциљно, него ради крунисања победника венцима славе, а затим *благодати, сладости* (Приче 4, 1-22). У логосу ствари је игра над пуноћом и ништавилком, за пуноћу, а против испразности. Свети пророк, и међу пророцима Протојеванђелист *Исаија*, описао је то овим речима: *Шта ћу још чинити винограду моме, што му не учиних? Јер очекивах да донесе грозђе, а донесе трње. А сада ћу вам рећи шта ћу учинити винограду моме: уклонићу ограду његову и биће на разграбљење, и срушићу зид његов и биће за гажење...* (5, 1-7).

Дакле, свим генерацијама играча српске политичке арене је била потребна, потребна је и биће потребна *књига светог пророка Исаије* као препорука, и руководно начело.

72

Опасна игра са нишаном јесте она у којој пастир стреља косим погледом зато што не симпатише ближњег ни као другога, а камоли као другачијега; када због ока на мушици он већма постаје осца и стршљен, неголи што остаје, и што опстаје као пчела.

73

Разлика између онога ко живи свој живот и онога ко свој живот глуми, или о њему чита, аналогна је разлици између помаза и показа. Да није првог, не би било другог. Па ипак, први без другог може, али не и други без првог. Коначно, када бисмо се опредељивали: да ли се приклонити првом, или другом? — требало би изабрати истину која гласи, да је *боље живети свој живот, неголи о туђем читати*.

74

Воајеризам фасцинира зато што саму суштину спортску и уметничку радњу или дешавање у форми игре са заплетом, заједно са њеним актерима или протагонистима, претвара у виртуелну, апстрактну и непостојећу представу нечега што је као сами део или комад живота неизводљиво и несагледиво.

Ту лежи разлика између семитског човека који свој живи живот живи ради Бога и са Богом, и јелинског човека-паганина који о животу размишља, апстрахује га и огољује од стварности.

А зашто јелински тип човека-воајера то тако чини? Да би могао да размишља о животу и свету, да би га стилизовао, еда би га описивао, еда би и његовом представом могао овладати, па затим помоћу ње неограничено свима и свуда владати.

Summary

Bishop David (Perovic) (Belgrade)

Man as Being-at-Play *(Homo ludens)*

The practice is constantly informing us about how a man cannot do anything without entering his eros and ethos of the game. That is why everything is so important.

That is why everything is so unpredictable. Events imbued with Eros of game takes the game itself to upper level of the events, events of life and death. So in life you live the way the game and the price is life or death. That is why the Fool child is a living, and a life governed child, who plays for a life, and breakaway from the game child-clown, is the most cynical killer, who plays for the death.